

Asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnalle asiaan HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

1 Talousarvion taustalla olevat kasvunäkymät

Talousarvioesitys on laadittu tilanteessa, jossa Suomen talous on elpymässä koronaviruspandemian aiheuttamasta äkillisestä ja syvästä taantumasta. Elpymisen jatkuminen riippuu merkittävässä määrin siitä, miten viruksen leviämisen hallinnassa onnistutaan. Riskit heikommasta kehityksestä ovat kohonneet tautitapausten kääntymistä uudelleen kasvuun.

Talousarvioesityksen pohjana oleva valtiovarainministeriön ennuste ei poikkea merkittävästi mm. Suomen Pankin ennusteesta talouskasvun, työllisyyden tai julkisen talouden tasapainon osalta. VM:n ennusteen mukaan Suomen talous supistuu 4,5 % vuonna 2020 ja kasvaa 2,6 % vuonna 2021. Suomen Pankin syyskuussa 2020 julkaistun ennusteen mukaan vastaavat luvut ovat -4,7 % ja +2,7 %. Valtiovarainministeriö ennustaa työllisyysasteen olevan 71,0 % vuonna 2021, kun vastaava Suomen Pankin ennuste on 70,6 %.

2 Julkisen talouden tila ja kestävyys

Julkisen talouden alijäämä pieneni vuosina 2015–2017 suhteessa bruttokansantuotteeseen, mutta vuosina 2018 ja 2019 se syveni jälleen hieman. Koronakriisin myötä alijäämä on syventynyt jyrkästi, ja valtiovarainministeriö ennustaa alijäämän olevan 7,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2020. Vuodelle 2021 VM:n ennuste julkisen talouden alijäämäksi on 5,0 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tässä ennusteessa on huomioitu vuotta 2021 koskeva hallituksen budjettiesitys. Alijäämän ennustetaan siten pienenevän edellisestä vuodesta, mutta jäävän yhä suureksi.

Julkisen talouden alijäämä on väistämätön seuraus terveydenhuollon resurssien turvaamisesta pandemian aikana sekä yritysten ja kotitalouksien tukemisesta yli pahimman talouden taantumavaiheen. Vaikka kriisin välitön hoito on vielä kesken, entisestään kasvava julkinen velka ja heikentynyt työllisyys tekevät entistäkin tärkeämmäksi huomioida myös pidemmän aikavälin näkymät.

Julkisen talouden kestävyysvaje eli etäisyys velkakestävyyden varmistamiseen julkisen talouden rahoitusasemaan oli verrattain suuri jo ennen koronakriisiä. Nyt julkisen talouden tila heikkenee merkittävästi. Siksi nyt

onkin entistä suurempi tarve päättää työllisyysastetta nostavista uudistuksista ja muista julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä vahvistavista konkreettisista toimista.

Hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen velkasuhteen kasvu 70–75 prosenttiin tällä vuosikymmenellä. Jos valmisteltavat rakenteelliset kasvua vauhdittavat uudistukset eivät riitä vahvistamaan julkista taloutta tavoitellusti, hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia toimenpiteitä tai turvautumaan myös julkisiin tuloihin ja menoihin nopeasti vaikuttaviin toimiin. Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa tavoitteen saavuttamisen kannalta on tärkeää tarkastella julkisten menojen kohdentamista huolellisesti. Ns. tulevaisuusinvestointien uudelleenkohdistaminen on yksi toimenpide tähän suuntaan samalla kun hyödynnetään EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta mahdollisesti saatavaa tukea kasvua ja talouden uusiutumista tukeviin uudistuksiin ja investointeihin.

Velkatavoitteen saavuttaminen vaatii VM:n arvion mukaan noin 5 mrd. euron sopeutuksen julkiseen talouteen. Talouskasvua vauhdittavilla uudistuksilla sopeutustarve voi kuitenkin osoittautua selvästi pienemmäksi. Hallituksen perimmäisenä tavoitteena on talousarvioesityksen mukaan julkisen talouden kriisinsietokyvyn ja kestävyuden vahvistaminen. Siksi pidemmällä aikavälillä olisi syytä myös pyrkiä rakentamaan puskuria seuraavia taantumia varten.

EKP:n rahapolitiikka on nyt vahvasti kasvua tukevaa. On tärkeää, että elvyttävän rahapolitiikan, kotimaisen finanssipolitiikan ja EU:n elpymisvälineen kautta saatava tuki käytetään tehokkaasti hyväksi talouden rakenteita uudistettaessa.

3 Finanssipolitiikan säännöt

Hallitus pyrkii esityksessään palaamaan valtiontalouden menokehykseen, vaikka vielä vuoden 2021 aikana tästä tehdään perusteltuja poikkeuksia. Valtiontalouden kehysmenettelyyn sitoutumisella on keskeinen merkitys Suomen julkisen talouden hoidon uskottavuuden kannalta. Kansainväliset kokemukset viittaavat siihen, että erilaisista finanssipolitiikan säännöistä juuri menosääntöihin nojaavat budjettimenettelyt ovat julkisen talouden kestävyuden kannalta hyödyllisimpiä.

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Jarkko Kivistö

21.10.2020

SP 302/C11.2/2020

SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen aktivoinnin vuoksi EU:n yhteisiä finanssipolitiikkaa koskevia sääntöjä ei sovelleta tois-
laiseksi normaalilla tavalla. Siten julkisen talouden alijäämän ja velkasuh-
teen raja-arvojen ylittämistä ei ole vielä seurauksia. Poikkeuslauseke ei
estä kuitenkaan liiallisen alijäämän menettelyiden käynnistämistä, joskaan
komissio ei päätenyt suositteluun tää yhdenkään maan osalta vielä ke-
sällä 2020. Poikkeuslausekkeen mukaan julkisen talouden sopeuttamis-
uralta voidaan poiketa, jos tämä ei vaaranna julkistalouden keskipitkän ai-
kavälin kestävyyttä.

Vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan perusteella Suomen
tulisi pyrkiä kohti suhdannevaihtelun vaikutuksesta puhdistetun rakenteel-
lisen jäämän keskipitkän aikavälin tavoitettaan (MTO). Suomi on asettanut
tavoitteeksi 0,5 prosentin rakenteellisen alijäämän. Finanssipoliittisen so-
pimuksen mukaisesti Suomi on säätänyt rakenteellisen rahoitusaseman
tavoitteen saavuttamisesta laissa (869/2012). Rakenteellisen jäämän arvi-
ointiin liittyy erityisesti nykyisenkaltaisessa tilanteessa kuitenkin merkittä-
vää epävarmuutta. EU:n neuvoston toteamat poikkeukselliset olosuhteet
antavat lainsäädännön mukaan mahdollisuuden poiketa tähän tavoittee-
seen tähtäävältä sopeuttamisuralta. Poikkeuksellisten olosuhteiden pääty-
essä, rakenteellista rahoitusasemaa on parannettava vuosittain vähintään
0,5 prosenttiyksikköä, mikäli tavoitetta ei ole saavutettu.